

בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים בישראל – מיפוי התופעה, ציפיות התלמידים ושילוב תעסוקתי-חברתי של

הבוגרים

אילן שדמה, גיאוגרף חברתי החוקר סוגיות חברתיות בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל והפלסטינית

רקע

האוכלוסייה הערבית בישראל משולבת בשוק העבודה במידה פחותה משמעותית ביחס לזו היהודית. בנוסף לכך, במקרים רבים, השילוב הוא בחתך תעסוקה נמוך יותר כעובדי 'צווארון כחול', פעמים רבות גם של בעלי השכלה אקדמית. תת הייצוג בתעסוקה בכלל ובמשרות מבוקשות בפרט, ניכר ביתר שאת לגבי הנשים הערביות שרק כרבע מהן משולבות בשוק העבודה (בהשוואה לכשני שלישים בקרב הנשים היהודיות). השילוב הפחות של הערבים בשוק העבודה נובע משורה של חסמים הן בקרב החברה הערבית והן בקרב זו היהודית (בממסד, בקרב חברות עסקיות ובחברה אזרחית). מחקר זה מתחקה אחר השילוב של פלח ספציפי מקרב האוכלוסייה הערבית בישראל - תלמידים ובוגרים של בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים אליטיסטיים. בתי הספר הללו מאופיינים בחתך ציונים גבוה מאוד (העולה על מירב בתי הספר היהודיים הטובים ביותר).

מטרות המחקר

המחקר מתעתד לבדוק מהי רמת הציפיות של תלמידים ובוגרים של בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים אליטיסטיים, ובאיזו מידה שולבו בשוק העבודה (ובמידת מה גם בחברה), בוגרי בתי הספר הללו בהינתן הפוטנציאל הגבוה של בוגריהם.

באופן ממוקד יותר למחקר זה שלוש מטרות:

1. מיפוי התופעה – הצגת מגוון בתי הספר הללו, סיווגם, הישגיהם, הפריסה הגיאוגרפית שלהם, מקום מגורי התלמידים ובחינת השפעתם על מערכת החינוך הערבי בישראל ביישובים בהם הוקמו בתי הספר הללו וכן בהקשר הרחב יותר של הציבור הערבי.
2. בחינת ציפיות תלמידי כיתות יב' – במסגרת זו ישאלו תלמידי כיתות יב' לגבי הציפיות שלהם בתחומי לימודים גבוהים ושילוב בתעסוקה.

3. בחינת שילוב הבוגרים – במסגרת זו ישאלו בוגרי בתי הספר הללו (סביב גיל 30) לגבי שילובם בפועל מבחינת השכלה גבוהה ותעסוקה.

אוכלוסיית היעד

המחקר יכלול 2 אוכלוסיות:

1. תלמידי כיתות יב' מבתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים סלקטיביים בעלי חתך ציונים גבוה.
2. בוגרי בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים סלקטיביים בעלי חתך ציונים גבוה סביב גיל 30 (כיוון שבשלב זה חלף פרק הזמן המינימאלי מסיום לימודיהם ועד לעיצוב כיוונם המקצועי).

מתודולוגיה

א. מדגם

- **בחירת בתי הספר** - בחירת שני בתי ספר ערביים מוכרים שאינם רשמיים מובילים, האחד ביישוב ערבי והשני בעיר מעורבת.
- **קבוצת הביקורת** - במקביל יבחרו שני בתי ספר ממלכתיים בעלי חתך ממוצע כקבוצת ביקורת.
- **דגימת תלמידי כיתות יב'** - דגימה זו תיעשה על ידי בחירת שתי כיתות מייצגות בכל ביי"ס (מקבוצת מטרה ומקבוצת הביקורת) והעברת שאלונים בהן.
- **דגימת הבוגרים** - דגימה זו תיעשה על סמך קבלת רשימת הבוגרים מטעם הנהלות בתי הספר (של קבוצת המטרה וקבוצת הביקורת). בהינתן שבכל מחזור יש כ- 100 בוגרים ושסביר שלא ניתן להגיע לכלל הבוגרים הכוונה היא להגיע אל מירב הבוגרים.

ב. שיטת איסוף הנתונים

מיפוי התופעה - בשלב הראשון בחינת הנתונים הרשמיים של משרד החינוך לגבי בתי הספר המוכרים שאינם רשמיים, סינון הסלקטיביים מתוכם ואפיונם מבחינת ההישגים ופריסה גיאוגרפית. בשלב השני, פניה להנהלת המוסדות לקבלת מידע משלים המסביר את הנתונים הסטטיסטיים. שלב שלישי, פניה לגורמי חינוך ביישובים ומעבר להם על מנת לעמוד על משמעויות התופעה בהקשר הרחב יותר.

ציפיות תלמידי כיתות יב' - שאלונים בכיתות לתלמידי כיתות יב' - העברת השאלונים על ידי סוקרים בכיתות על פי חתך מגדר, מקום מגורים (ביישוב בו קיים ביה"ס מול מי שגרים מחוץ לישוב) והשכלת ההורים.

שילוב בוגרים - בחינת שילוב הבוגרים תעשה בשני אופנים. הראשון, שאלונים טלפוניים על ידי סוקרים בחלוקה לחתך מגדרי, מקום המגורים והשכלת ההורים. האמצעי השני לבחינת שילוב הבוגרים הוא ראיונות עומק איכותניים עם מדגם איכותני המציג מגוון מקרבים על בסיס מגדרי, יישוב המגורים והשכלת ההורים. השימוש באמצעי זה נועד לקבל מידע מסביר לשאלונים, ופירוט לגבי שאיפות מול מימוש, גורמים המעודדים שילוב וחסמים.

ג. בלי המחקר

למיפוי התופעה: נתונים רשמיים של משרד החינוך, האגף לתקשוב ומערכות מידע; ראיונות עם נציגי ההנהלה של בתי הספר, משרד החינוך ואנשי חינוך ברשויות המקומיות.

לבחינת ציפיות תלמידי כיתות יב': שאלונים.

לבחינת שילוב הבוגרים: שאלונים וראיונות עומק איכותניים.

שלבי עבודה ולוחות זמנים

מטלה/ חודש	5/2014	6	7	8	9	10	11	12	1/2015	2	3	4
סקירת ספרות, נתוני משרד החינוך ומחקר שדה לסקירת התופעה												
בנית שאלונים ופניה למשי' החינוך												
העברת השאלונים לבוגרים												
העברת השאלונים לתלמידי יב'												
ביצוע הראיונות האיכותניים												
עיבוד וניתוח החומר												
כתיבת דו"ח המחקר												